

EIPWALES

Cydweithio er ffyniant gwledig
Collaborating for rural success

menter
a busnes

CYNHYRCHU ASBARAGWS ORGANIG: CANLLAW CYNAEAFU

Mae'r ffordd organig o reoli chwyn yn y prosiect EIP hwn wedi'i seilio ar ogedu uwchben y coronau ac ail-greu'r gefnen. Yr adeg orau i wneud hyn yw erbyn diwedd Mawrth, fel bod adeiledd y pridd yn dda ac nad oes chwyn pan ddaw'r coesau i'r golwg. Ailadroddir y broses ar ôl y cynhaeaf i atal chwyn sy'n egino'n hwyr.

Delwedd 1: Y pridd wedi'i baratoi a'r coesau'n codi Ebrill 2020. Llun R Whittal

Fel arfer, bydd asbaragws yn barod i'w gynaeafu ym mis Ebrill gan ddibynnu ar y tymor: mae'n anodd rhoi'r dyddiad yn union oherwydd y tywydd amrywiol yr adeg honno o'r flwyddyn.

Mae **trefn dda** yn hanfodol i sicrhau bod y cnwd yn cael ei gynaeafu, ei bacio a'i farchnata'n llwyddiannus.

- Gofalwch fod gennych farchnadoedd i'ch asbaragws
- Gofalwch fod digon o staff wedi'u hyfforddi ar gael i gynaeafu a phacio
- Glanhewch a pharatowch y man pacio a'r storfa oer
- Cynlluniwch y broses gynaeafu a dewiswch fannau'n gyfartal ar draws y maes
- Mae rig ar y tractor yn lleihau'r llwyth y mae'r staff yn gorfod ei gario ac yn symleiddio'r broses.

PROBLEMAU CYFFREDIN

Bydd **difrod malwod** yn gwneud i'r cnwd blygu a dirywio:

- Triniwch y cnwd â phelenni ffosffad fferrig 'wedi'u cymeradwyo'n organig', yn enwedig os yw'r cnwd yn wlyb wrth ymddangos. Mae angen i gynhyrchwyr organig gysylltu â'r Corff Ardystio ynghylch defnyddio'r rhain cyn eu defnyddio, i sicrhau eu bod yn cyd-fynd â'r gofynion.

Gall **llwydrew neu farrug** niweidio'r coesau ac mae'r niwed hyn yn anodd i'w weld:

- Ar ôl rhyw 24 awr mae'r coesyn yn dirywio ac yn troi'n sebonllyd.
- Chwiliwch yn ofalus ar ôl llwydrew i weld maint y difrod. Nid yw hyn bob amser yn gyfartal ar draws y cae. Chwiliwch yn ofalus mewn unrhyw fannau isel gan mai dyma lle mae'r llwydrew'n cronni.
- Y brif broblem gyda niwed llwydrew yw ei bod yn bosibl mai dim ond ar ôl i'r cynnyrch gael ei brynu y gall gael ei weld, os yw'r cynnyrch yn cael ei werthu'n ffres iawn.

CYNAEAFU

Mae ychydig yn fwy o barodrwydd i ddiodeff diffygion mewn siopau fferm nag mewn uwchfarchnadoedd, ond mae'n well ceisio sicrhau'r safonau gorau posibl.

Delwedd 2:

Cnwd egniol yn barod i'w gynaeafu ac yn ddangos amrywiad

Caiff y cnwd ei gynaeafu â chyllyll fel arfer. Yn ymarferol, y cyllyll cegin rhad, i'w taflu, yw'r dewis gorau. Mae rhai ffermydd yn newid y rhain bob dydd yn hytrach na'u hogi.

Yn ddelfrydol, caiff y coesau eu torri gydag ychydig o'r darn gwyn o dan y ddaear arnynt gan fod hyn yn eu dangos yn dda ac yn gallu cael ei werthu gan gynyddu'r pwysau.

Delwedd 3:

Cyllell asbaragws a choesau. Sylwch ar y niwed i'r coesyn isaf.

Mae cynaeafu yn cael ei wneud drwy ddibynnu ar y llygad ac mae angen hyfforddiant:

- Yr allwedd yw adnabod ansawdd y pen. Os yw'r pen yn dda, ond bod y coesyn yn rhy fyr, gall gael ei adael tan y cynhaeaf nesaf.
- I gynyddu'r cnwd gymaint â phosibl, mae angen ei godi pan fydd ar ei hyd gorau (gweler delwedd 3 uchod). Fel arall bydd angen llawer o docio yn y tŷ pacio, gan golli rhywfaint o'r cynnyrch.
- Gall criw cynaeafu newydd gymryd amser i godi'r dechneg gywir. Mae'r allbwn yn dibynnu ar lawer o ffactorau, gan gynnwys ansawdd y cnwd, y cyfnod yn y tymor a'r tywydd o ddydd i ddydd.
- Ar dywydd poeth, rhaid cynaeafu o leiaf unwaith y dydd. Ar dywydd oer a gwlyb, gall fod unwaith yr wythnos.

GRADDIO

Gall traean o'r cynnyrch gael ei golli rhwng y cae a'r pecyn sy'n cael ei farchnata, felly mae'n rhaid rhoi sylw i'r manylion wrth gynaeafu a phacio. Mae'r ansawdd orau yn gofyn pen sy'n dynn, a does dim eisiau pen agored neu rydd.

Delwedd 4:

Yn dangos pen o ansawdd dda ar dop y llun. Pennau salach odano.

Mae'r amrywogaethau modern yn tueddu i gadw pen tynn. Os na chânt eu casglu'n rheolaidd, mae'r tyfiant ar y coesau'n ymestyn a bydd angen tocio'r gwastraff.

Rhaid gofalu peidio â difrodi'r coesau newydd sy'n egino yn ymyl rhai sy'n cael eu cynaeafu. Bydd unrhyw niwed corfforol fel briw cylllell neu farc lle bu malwen yn bwydo yn gwneud i'r coesyn blygu. Mae hyn yn ei dynnu i lawr i gyflwr sy'n addas i gawl yn unig.

Yn ddelfrydol, mae'r cynaeafu'n dechrau yn gynnar yn y dydd tra bydd y tymheredd yn dal yn isel. Os na chânt nhw eu hoeri'n gyflym ar ôl eu cynaeafu bydd y coesau'n gwywo'n gyflym. Dylech leihau unrhyw oedi rhwng torri ac oeri.

Bydd peiriant graddio'n helpu i gyflymu'r dasg. Gall buddsoddiad o'r fath dalu amdano'i hun yn fuan, hyd yn oed ar unedau bach 1Ha.

Yn aml, bydd ar y rhain far chwistrellu i olchi unrhyw bridd, sydd hefyd yn oeri'r cnwd. Dylai'r dŵr fod yn dderbyniol yn ficrobiologol (*Rheoliadau Cyflenwad Dŵr (Ansawdd Dŵr) 1989*).

Delwedd 5:

Graddiwr asbaragws mewn tŷ pacio

- Mae'r cnwd yn cael ei raddio'n fawr, canolig a sbriw. Coesau tenau ar gyfer cawl yw'r sbriw.
- Dylai cnwd da fod yn fawr a chanolig o'r safon orau yn bennaf i gynyddu'r elw gymaint â phosibl.
- Yn aml, mae'r planhigfeydd hynaf yn cynhyrchu llawer o goesau tenau. Gall siopau fferm werthu bag cymysg ac mae hyn yn aml yn boblogaidd gyda'r cwsmeriaid.
- Mae'r pris oddeutu £6-12 y cilogram, gan ddibynnu ar yr ansawdd, yr ardal a'r galw.
- Dyma'r fan lle mae gostyngiad bach yn y pris yn dylanwadu'n fawr ar yr allbwn gros. Cynhyrchion organig lleol a ffres yw'r cynhyrchion gorau posibl.

RHEOLI'R COESAU AR ÔL EU CYNAEAFU

- Yn ddelfrydol, dylai tymheredd y coesau gael ei ostwng o dan 5°C cyn gynted â phosibl ar ôl eu cynaeafu, ac i 1–2°C os oes modd gyda lleithder cymharol o 95%. Dyma'r dull mwyaf effeithiol o ddiogelu eu hansawdd a'u hoes ar y silff..
- Mae angen cadw'r coesau'n sefyll yn unionsyth neu maen nhw'n plygu wrth barhau i dyfu. Byddant yn cadw mewn amgylchedd felly am hyd at 10 diwrnod, ond bydd y blas yn lleihau. Coesau ffres sydd orau.
- Mae modd creu banciau rhew drwy ddefnyddio rhewgelloedd cist wedi'u hailgylchu, a gall y rhain weithio'n dda. Maent yn helpu i wastatáu'r allbynnau dyddiol amrywiol iawn.

Mae'r coesau'n cael eu dal â bandiau elastig fel rheol, sef dau fand i bob pecyn yn aml.

Gall pecynnau amrywio rhwng 200g a 450g gan ddibynnu ar y farchnad. Yn aml mae'r defnyddiwr yn meddwl yn nhermau pris y pecyn nid pwysau a gall pecynnau llai fod yn fwy deniadol, yn enwedig mewn siop fferm.

Mae'n bwysig gwahaniaethu rhwng cynnyrch lleol o safon sydd â milltiroedd bwyd isel a mewnforn.

Mae band papur wedi'i frandio am y pecyn yn edrych yn dda ac yn dangos y cnwd ar ei orau (*Gweler delwedd 6 ar y chwith*).

Stopiwch gynaeafu erbyn 21 Mehefin i ganiatáu i'r planhigion adfywio

- Os nad yw'r blanhigfa'n perfformio'n dda, ac yn amlwg yn dirywio, stopiwch yn gynt.
- Mae tyfiant dail y tymor blaenorol yn arwydd o ba mor dda mae'r blanhigfa'n perfformio, ac felly hefyd cae sy'n cynhyrchu o'r newydd (sy'n caniatáu cymharu'r allbwn yn uniongyrchol).
- Wrth i'r cnwd ddechrau gwanhau, gyda'r allbwn yn lleihau, stopiwch ar unwaith.

RHEOLI'R CAE AR ÔL Y CYNHAEAF

- Chwyn yw'r prif fygythiad mewn systemau organig.
- Gallwch reoli chwyn drwy ddefnyddio tomwellt, sy'n bosibl ar raddfa fach, neu drwy drin y tir.
- O ran trin y tir, ar ôl i'r cynhaeaf orffen, ewch ag oged fas ar hyd y gefnen (bydd hyn yn niweidio rhai coesau o dan yr wyneb). Ar ôl ogedu, codwch gefnen dros y cnwd eto.
- Daw'r cnwd i'r amlwg yn fuan iawn a bydd cyfnod byr arall ar gael i ychwanegu rhagor o bridd i'r gefnen cyn i'r cnwd fynd yn rhy dal.
- Os bydd chwyn yn ymddangos wedyn, bydd mynd trwodd eto, gyda thractor sydd â chliriad uchel os oes modd ac ychwanegu at y gefnen, yn atal chwyn hwyr fel troed-yr-ŵydd gwyn.

Chris Creed ADAS (Ebrill 2020)